

Abonnement pour un an

250 piastres

Adresse :

Idjtihad Constantinople

Téléph: St, 865

XIXème ANNÉE

1 Avril 1924 — No 164

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]

داخل ایچون ۲ ، خارج ایچون

۲ بچق لیرادر .

ادارہ خانہ سی

جفال اوغلندہ « اجتهاد ٹہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

اون طقوزنجی سنہ

نومرو ۱۶۴ - ۱ نیشان ۱۹۲۴

رجالی آرەسەندە پک مستثنای بر حادۃ ، پک متمیز بر سیالان رابھ (مەلیە) بتون حیاتیەندە ، یاکلش اولدیغە قانع اولدیغی فکەرلری ، اجتہادلری ، اللہ علیہندە ، ھردین علیہندە ، (کتاب مقدس) و کلیسا علیہندە کی اثرینی یازماق ایچون بالذات (کتاب مقدس) دن (مورەری Moreri) دن استفادە ایتدی .

بونلری خفیاً آشیندیرماق ، حوائتمک ایچون چالیشدی . اللہ علیہندە ، ھردین علیہندە ، انجیل و کلیسا علیہندە کی یازیسی وجودە کتیرمک ایچون بالذات انجیلدن ، (مورەری Moreri) دن مونتهینی Montaigne دن و بعض پەرەری Péré [یعنی آبەدین] دن غیری منبع و معینە مالک اولمادی .

راھب مەلیە ، کال صفوتلە ، اولدو کدن سوکرە ، آنجاق اولد کدن سوکرە [دیری دیری دکل] یاقیلماق ایستەدیکی حالدە (کەمبەرچ) دن دو قوتور [علم دین دو قوتوری اولارق ماڈون] (وولستون Thomas Woolston) ، « حضرت عیسی نك معجزەلری علیہندە لفظلار » نی نشر ایدیور و (لوندرە) دە کندی حانەسەندە ۶۰.۰۰۰ نەسخە ساتیوردی !

ایکی راھبک عینی زماندە خریستیانلق علیہندە یازمیش اولماسی حیرت انگیز برشی ایدی . راھب (مەلیە) ، (وولستون) دن داھا حد تلیدر ، منجی مزك [یعنی حضرت عیسی] نك شیطان طرفدن طاغك اوزە رینە نعلی (قانا Cana) دو کوتی () ، « امککری » ، « بالقلر » ی الوهیتە قارشى تحقیرکار صاحپە ماصالر تعبیریلە توصیف ایدیور ، بو صاحپە ماصالر اوچ یوز سەنە بتون روما امپراطور لغنجە مجهول قالدق دن سوکرە نہایت پولبتیقە ، خلقی داھا ای اطاعت آلتنە آماق ایچون ، خلقك دلیلکرینی قبولە سرایلری مجبور ایتدیکی زمان ، آحادناس دن سیرایلرە قادار کچمشدر .

انگلیز راھبک خطابەلری (شامپانیا) لی راھبک یعنی (مەلیە) نك خطابەلرینە بکزە مز (وولستون) بعض کرە احتیاطلردە بولونیور . (مەلیە) هیچ احتیاط ایتمز . شاهدی اولدیغی جنایتلردن یارە لامش اولان بو آدم ، خریستیانلغی بو جنایتلردن مشؤل طوتار . اونك ایچون موجب استحقار و استیکراھ اولمایان هیچ بر معجزە یوقدر . (نوستراداموس Nostradamus) ك کرامتلیلە قابل قیاس کورمەدیکی هیچ بر کرامت یوقدر . اوحتی حضرت عیسی نی

(دون کیشوت) و (سەن پەر) ی ، « سانشو پانسا saného-pansa » یە تشبیھ قادار واریر .

بو صورتلە اولوم قوجاغندە بولوندیغی بر آندە ، (مەلیە) ، حضرت عیسی نك علیہندە یازیوردی ؛ او آن ایسە بر آن در ، کە افکار و حسیاتی ك زیادە صاقلایان کیمسەلر بیلە یالان سوبیلە مەیه جسارت ایتزلر ، او آندە ك قورقوسزلر ، تیتزەرلر . انجیلدە بولماقدە اولدیغی مغلقیت لرن ، تضادلرن متأثر اولان « مەلیە » . « آقوستا » لردن و بتون یهودیلردن ، معهود « پورفیر » لردن « سەلس » لرن ، « یامبیلیک » لردن ، « ژولین » لردن « لیانیوس » لردن « ماقزیم » لردن ، سیمماك simwaque لردن ، داھا زیادە بر قوت و شدتلە ، « انجیل » ك علیہندە بولوندى . و بتون عقل بشر طرفدارلری [یعنی تفلک دکل عقلک حاکم اولماسی طرفدارلری] هیچ بر زمان الہی و عمار مزە قارشى اونك قادار آتش یوسکور مەمشدرلر .

راھب « مەلیە » نك کتابلری آرەسەندە قامبرە Cambrais پسقوسی فەنەلون Fénelon ك « اللہك موجودیتی و صفاتی » حقندە کی کتابیلە جزویت « تورنەمین Tornemine » ك ناخداق Athéisme حقندە کی کتابی بولوندى . مطبوع اولارق بولونان بو کتابلر ك کنارلرنده « مەلیە » طرفدن یازیلش و کندی الیلە امضالامش نوطلر ، حاشیلەر واردی . ج . ع

سیاسی استقلالدن سوکرە وجدانی استقلال

(مستقل غزتە) رفیقمز ۱۷ مارت ۱۹۲۴ تاریخی نەسخەسەندە ، صاحب امتیاز مزك بو عنوان ایلە بر مقالەسنى نشر ایتدی . مقالە نك باشنە (مستقل غزتە) ، شو فضائل پرور سطرلری یازدی :

« دو قوتور عبداھ جودت بك سەنەلردن بری « دین » ك « دنیا » ایشلرینە مداخلە سەنە قارشى عصیان ایتش ، بو فکرینی نشر ایتمک ایچون یازی یازمیش ، تورلو تورلو جفالرە معروض قالمش ، محکمەلرە دوشمیش و محکوم اولمش بر محرردر . مفکورەسنگ نہایت بر حقیقتە انقلاب ایتش

فدا ایدیلیر» دیدیکمز زمان آکلاشیلاماشدق. (سهور) معاهده سی بویژه اسارت حلقه سنی طاق دینی وهان وهان چله من مایوس ، مضحل ، متوکل چو کدی کمز بردورده ملتک دهاسی اورتیه بر مصطفی کال فیلاته رق قابلیت حیاتیه سنک امتحان اولونما سنی جهاندن ایسته دی . بو آتشین ظهور و طلبک اوکنده بزلر بر قابل اشتعال مادلر ، قابل احتراق جسملر ایدک . مصطفی کلاک وحی آیزسی و پیغمبرانه نظر لر ی اوکنده بر دور ترد و تسخن دن صوکر اکندی قابلیت اشتعالیه منک درجه و سرعتنه کوره آز چوق تأخر و بطا ئله اشتعال ایتدک . آنادولو ، ایرما فلرنده کفته عمارت بسته لن بر ساحة خسران ظن اولونیوردی . بر قوم صحراسی قیاس اولونان آناتولو بر باروت صحراسی ظهور ایتدی . ملتک دهاسندن این بر شیمشک ضربه سی بو باروت صحراسی بر آلو صحراسنه قلب ایتدی . اجداد منک روحلری ، باشلرنده ازمیرده دوشن فتی بک ، کوتاهییه ده دوشن ناظم بک بولونان مشهور و مجهول شهیدلردن متشکل معظم بر اردو یاراندی . بو اک یوکسک روحلرک اوکنده نه قدر تعظیم و تقدیس رکوعیله اکیسه ک آردر . نهوت بوعولی عالم آتشینک حضور انکشافنده بزمنک سرلر ، مایوسلر ، امید سزلرک دوشمش اولماق کناهلر مزدن دولایی اسنقار ویدر ی اشتعال ایتدک . حربک عمومیتله ، اک قانع اولان علمدار ی صلح لر مزبیله آناتولو و مرکسنگ ، بزم ایچون نه قاداری بویک برحق و وظیفه اولدینی درپیش و بوجربی از جمله آتیده کی فقر مرله تقدیر و تقدیس ایتدی :

... یونانک (از میر) هو (تراکیا) نه چیقاماسی احقاقق ایدی . بورالرده وبالخاصه ازمیرده قالماسی ممکن دکلدک و ممکن اولمایه بقدر . [۱]
... غریبه هجرت ایدن (تروا) لی (نه نه) سایه سنده (تروا) انقاضندن ، (آپهنن) شبه جزیره سنده مرور زمانله قوجه بر (روما) ایبراطورلنی وجوده کلدی و چوق کچه دن سطوت قهار یله ، (یونانستان) ی ابدی بر کسوفه و غرابتدی . حیل کار (اویلس) دن درت بیک سنه صوکره عینی یونان روحی ، (آناتولو) ده عینی استعداد لر نی استعمال ایدیور . عجبا بو ک نك (اویلس) لر نی هانکی دورک ، هانکی اقلیمک (دانته) لری جهنمه فویاجق . هر حالده شو محقق درک نه نویسجیلک بولی هر زمان و هر طرفده جهنمه منتهی اولور ... [۲]

... آنادولو حربی حقنده کی اجتهادی صور بیورسکن . بر صلح لر ، حربک علیهنده یز . مدافعه نك دکل . محاربه دن هیچ بر طرف ایچون ای بر نتیجه چیقه مایا جغه ، [حربک هم متجاوز ی هم تجاوز دیدمی خراب ایده بکنه] قناعت مزله ، حق و وظیفه مدافعه بی مقدس کورمه من آره سنده اصلا تناقض یوقدر ... [۳]

[۱] ۵ . ج . بر صلحی نك دوشونجه سی عنوانی و ۶ نیشان ۱۹۲۱ تاریخلی مقاله دن .

[۲] ۵ . ج . ۳۱۰ کانون اول ۱۹۲۱ تاریخلی اجتهاد دن .

[۳] ۵ . ج . اجتهاد ۲۹ جزیران ۱۹۲۲

اولدینی بو کونلرده ، فکرینی اوکر نك موجب استعاده و سوییچنه شاهد اولق بر ذوقدر . یکی انقلاب مناسبتیه یاز دینی مقاله بی منونیتله نشر ایدیور .

اوچ ستون اشغال ایدن بو مقاله ، جمهوریت ایچون تهلیکه منبعلری درپیش اولوندینی صروده (غامبه تئ) نك :

Le clérisme voilà l'ennemi! صیحه سنی خاطر لاتما قله

باشلایور . بو صورته صمیمی بر اجتهادک استلزام ایتدیکی جسارتدن محروم اولان و دینی آلت یاپاراق چاه و جلال اله ایتک ایسته ین کیسه لرک دیخیلکسندن باشقا جمهوریتک خصمی اولامایه جاغنی فقط بو خصمک دائما فرصت بکله یه جکنی احساس ایدیور . صاحب مقاله نك فکر نهجه جمهوریت ، دیگر هیچ بر شکل حکومتک خلقه تأمین ایتمه مش اولدینی بر درجه عالیده امنیت ، حریتی ، رفاهی ، قانونک حکمرانلغنی تأمین ایتدکدن صوکره ، عوام فریب دیخیلکدن غیری بر خصمی بولونه ماز . و اوزمان دخی خلقک عقل سلیمی اوکنده ، بو روح یان کیسیجیلر نك ، بو معنوی دولاندر یخیلرک حکمی قلماز . بو سیبله در ، که صاحب اجتهاد ، تازه و حر حکومتنک دستور لر ی آره سننده ، از جمله ، اعمار ، اعمال ، استحصال و حکمت قانون مفهوملر نك حاکم و هر کسک شیمدی هر زماندن زیاده ، مالندن ، جانندن ، حقوقدن امین اولاجاننه معتقددر . مقاله یه شوسطر لر له ختام ویریلور :

بر کنا بک ترجمه سنه یاز دینف مقدمه بی ، اون سکن سنه اول [۲۳] کانون ثانی ۱۹۰۸ ده شوسطر لر له بیتیریوردم :

«تورکیا اوقویه جق ، تورکیا دوشونه جک ، تورکیا چارپیشاجق ، تورکیا یاشایه جق ؛ ای استقبالی شاهد مؤید اول !» [۴]

تورکیا اوقودی ، تورکیا دوشوندی ، تورکیا چارپیشدی ؛ بونلرک جمله سی اون سکن سنه اول حس ایتدیکمز و قبل الحدوث کوردیکمز کی اولدی . تورکیا اوقودی ، تورکیا دوشوندی ، تورکیا چارپیشدی ، شیمدی ده تورکیا یاشایه جق ، بوکاده باشلایور . یاشامایه ایماقتک اک قوتلی دایلی اولسکدن قورقامق ، یاشامق یولنده اولسکدن چکینه مکدر . بوندن اون بش سنه اول بر مجلس صحبتده «حیات اوقادار معتادرک ، یولنده حیات بیله

[۴] ۵ . ج . انکلیز قومی . افاده مترجم . ص : ۱۰ مصر . طبع

اول ۱۹۰۸ .

انطباق استدیرمه به آتشین بر عزم ایله عازم و بوعزم و درزمنك
مطلقا مقصدی فتح ایله ناجلاناجنه صارصیلماز برقناعت و ایمان
ایله قانع و مؤمن اولان و یکرمنجی عصرده نرون وسطانك مظلم
وموهم اساسلریله انسانجه یاشامانك امکانشافنی بوقدار قطعیتله
کرن برپیشوایی و رفقای اجتهادینی اوتوزسنه دنبری چاغیریوردق.

۸ شباط ۱۹۲۴ اجتهادئوی دو قنور عبدالله جودت

حقیق و تام برمدنیت نمونه سی : فین لر [*]

- ۲ -

طبیعت : بیلتسز محانا تماشا ایدیلن الك کوزل الك
بویوک بر تیاترودر . طبیعت صحنه لرنده کورون فاجعه لر،
غریب حادثه لر، قوم دیارلر : شاعرك طار خیال لرنده دکل،
طبیعتك غایت کنیش میدانلرنده - تمثیل ویا تقلید
اولیوب - حقیقت اوله رن واقع اولور .

تیرمن ، ساعت اونبر راده لرنده (تامر فووص)
شهرینه واصل اولدی . هیج بر استاسیونه اوغرامقسنزین
طوغری (طورنه او) شهرینه کیجه ساعت برده حرکت
ایده جك اولان تیرمنی بکله مك اوزره (تامر فووص) ده
ایندك . (تامر فووص) کی غایت کوزل بر شهرده اون
اوچ اون درت ساعت قالمی نمونیتله قارشیلادق .
تامر فووص مسلمانلری بزی ، بز تامر فووص مسلمانلرینی
بیلیوردق . بوراده هر خانه ده تلفون اولدیغندن بزم
کلدی کمزدن مسلمانلرك اکثریسی خبردار ایدلدی . بزمه
کوروشمکه کلن مسلمانلرك هر بریله کوروشدکدن صوکره
شو کوزل تامر فووصك تماشا سنه کیتدك .

تامر فووصده موجود قرق بیک قدر نفوسك همان
همان تکمیلی فابریقه لرده ، اعمالا تخانه لرده ، تجارتخانه لرده
چالیشان عمله طاقه سیدر .

سوقاقلری جاده لری بنالری غایت تمیز بر شهرک
باغچه لرنده کنیش میدانلرنده : البسه لری پاک ، کزیشلری
ادیبانه اولان عمله لری کورمن انسان متلذذ اولور .
قانون نامیله کاغدلرده صاقلانان مساواتی دکل ، سعادت

[*] ۱۶۳ نومرولو (اجتهاد) دن مابعد

وانکشاقلر ، بوتخوللر ، یاشامان قدرت واستعدادمنك
شبهه سز جانلی برهانلریدرلر . ششوارکه ، ایس یالکیز عمر
اولاقده دکل ، مدنی حر و حریت پرور اولاق یاشا قده در .
هلاک وثراته قارشی مجادله و حیاتی ادامه ایدن سفلی ذی جاتلر
پک چوقدر . بونباتی و بهیمی حیاتک نه قبحی اولاییلر .

فقط شناسمده مقخری اولدیغمن آثار حیات ، حیات مدنی
مخصر صایتدر . کیمسه نك اعتقاد و اجتهاددن و بونلری بیان
ونشر ایه سندن دولایی ماتب اولماماسی بره نسبی یوکسک بر
ظفر مدنی : استانبوله استقلال محکمه سی کلدیکی وقت ، قیم
پایتخت مدعوش ، تیره دی . سابق حکمرانلرك برچوق کرملر
یامش اولدقلری کی حق محاکمه لی ، وکیل مدافع قبول ایتمز بر
محکمه نك حضور تدهیش و تحریبنده بونولاجنی ظن اولوندی .
استانبول ، مهلك برآن ضجرت یاشادی . ذی شعور اسانبول ،
نك برکیمسه بیایلان برحقضانك عموم یچون تهیدیتشکیل ابتدایی
پک اعلا مدرکدی . خقان چوق سورده دی : استقلال محکمه سنك
استقلال وحدانی تأیید ایچون کلدیکی آکلاشیلدی . محکمه
رئیس احسان بک و رفقای محترمه سنك قولاندقلری نازک
ونزیه لسان بر آکلاشیمزده کی اصابتك کمؤثر و قوتلی برهانیدر .
استقلال و مدنیت نامنه کندیلرینه تشکر ایتک وحدانی و مدنی بر بوریدر
اولوالعزم غازی پاشا :

« جمهوریت سربستی افکار طرفداریدر . صمیمی
و مشروع اولوق شرطیله هر فکر حرمت ایدهرز . هر قناعت
محترمدر . »

بیوریورلر . بزدخی بوفکر و بهجانی نفوزسنه اولشویله
انظام ایتمشك :

صمیمیت سنسین بنم دینم پاخود الحاد ،
ای هر دینده دینلیری دینداش یایان هیجان !
بوزلر اخلاص آتشیه آریر ، اولور بر همان :
جان دوستمدر اخلاص ایله بانا دشمن اولان جان .

منور رئیس ، پک اعلا بیدرکه « اعتقادینی انتخاب و اعتراف
سربست اولمایان برکیمسه ، روحنک یاریسنی ضایع ایدر . »
وصنف متفکری بویله یارم روحلی اولان بر ملت ایچونده
کال و تکامل نام ممکن دکلد . اوتوز سنه دنبری ایستدی کمز ،
بولنده خالی شهید و بردی کمز ، خالی حریجه آلدیغمن فتوحات
فکریه و مدنیه نك حضور انکشافده یز . متحد و ترقی پرور
اولماری طبیعی اولان مندرلر ایچون ، رأسنده مصطفی کال پاشا
بولنان جمهوریت عهدینک اک فیاض واک مساعد بر دورمه مبدأ
اولاجنی قناعتده یز .

ثبوت تکرار ایدیورز : بویله کنیش فکری ، یوکسک
شکوهلو ، عصرینک ایجابات مدنیسنه مظلم و بو ایجابانه ملتی